

Програма „Човек и биосфера“ на ЮНЕСКО

- възможности за включване на
заинтересованите страни от
региона на Национален парк „Рила“

Национален парк „Рила“ - зелената перла на България

Национален парк „Рила“ – зелената перла на България

Опазване на природата и устойчивото икономическо развитие.

БР - създадени за добро и хармонично съжителство между човека и природата.

Част от програмата на ЮНЕСКО „Човекът и биосферата” - зелените перли на планетата, за чието опазване е необходимо съпричастност и отговорност от страна на всеки един от нас.

В света има 669 биосферни резервата, разположени в 120 страни.

БР - демонстрационни примери за интегрирано управление в условия на прозрачност и широк обществен диалог.

- средство за споделяне на знания, места за научни изследвания и мониторинг, образование и обучение.

Взимането на решения за тяхното управление става с участието на всички заинтересовани страни.

Програмата “Човекът и биосферата”

Програмата МАВ е създадена от ЮНЕСКО през 1970 г.

Тя цели изграждането на научна основа, насочена към подобряване на взаимоотношенията между хората и обкръжаващата ги среда.

Акцентът е разумното използване и опазването на природните ресурси.

Програмата покрива сухоземни и морски екосистеми и обхваща както високи планини, така и гъсто населени райони.

Управителното тяло на програмата е Международният координационен съвет.

Национален парк „Рила“ – зелената перла на България

Програмата МАВ играе съществена роля за опазването на природата посредством изграждането на Световна мрежа от БР.

България се присъединява към програмата през 1977 г. с обявяването на 17 БР, след което стават 16, а понастоящем са 4.

Всяка страна-членка има Национален комитет на програмата или лице за контакти. Те са отговорни за прилагането на практика на Програмата в конкретната страна и осъществяват връзката между националните институции и БР и Секретариата на Програмата в Париж.

Севилска стратегия за БР

Мрежата от БР е изградена върху Нормативна рамка, която е резултат от работата на Международната конференция за биосферните резервати (Севиля, Испания, март 1995 г.).

Тя очертава “правилата” на Световната мрежа и включва 10-годишно ревизиране на БР.

Стратегията дава препоръки за развитие на БР и адекватно функциониране на Световната мрежа. Предложени са и различни нива на приложение на препоръките – международно, национално, местно.

Включва индикатори, които да помогнат за оценката от прилагането ѝ на практика.

Критериите, използвани за разработване на различните индикатори са:

- **достъпност** (*Може ли информацията да бъде събрана лесно?*),
- **простота** (*Информацията ясна и точна ли е?*)
- **ползност** (*Ще бъде ли полезна събраната информация за управителния орган на БР, за Националния комитет или за Световната мрежа като цяло?*).

Цели на Севилската стратегия

I. Използване на биосферните резервати за опазване на природното и културно разнообразие.

II. Използване на биосферните резервати като модели за управление на земите и подходи за устойчиво развитие.

III. Използване на биосферните резервати за научни изследвания, мониторинг и образование.

IV. Прилагане на концепцията за биосферните резервати на практика.

Биосферните резервати – специални места за природата и хората

БР са създадени, за да отговорят на предизвикателствата, пред които е изправен днешния свят.

Как да опазим биоразнообразието като същевременно посрещнем материалните нужди на нарастващия брой хора?

Как да съчетаем опазването на природните ресурси с тяхното устойчиво ползване?

Маричини езера

Какво представлява БР?

Сухоземни или крайбрежни екосистеми, където опазването на биоразнообразието се съчетава с устойчивото използване на ресурсите от човека.

Номинират се от правителството на страната, оценяват се на международно ниво, и след обявяването им остават под държавна юрисдикция.

Всеки БР изпълнява 3 основни функции:

- 1. Природозащитна функция** – допринася за съхраняването на ландшафтите, екосистемите, видовото и генетичното разнообразие;
- 2. Развиваща функция** – насърчава икономическото и човешко развитие, запазвайки културната идентичност и природните дадености на територията;
- 3. Логистична функция** – осигурява подкрепа за демонстрационни проекти, природозащитно обучение, обмяна на опит, научни изследвания и мониторинг, имащи отношение към местните, националните и световните проблеми на природозащитата и устойчивото развитие.

Зониране на БР

На практика концепцията за БР, поделва територията на 3 свързани зони – сърцевинна, буферна и преходна.

Сърцевинната зона - строго защитени според националното законодателство територии и осигурява дълготрайно опазване на ландшафтите, екосистемите и видовете. Природосъобразни научни изследвания, мониторинг и природозащитно обучение.

Буферната зона - играят ролята на буфер на СЗ, т.е. помага за нейното съхраняване. Научни изследвания, образователни дейности, обучения, рекреация, туризъм. БЗ акцентира върху устойчивото използване на природните ресурси, което да носи облага именно на местното население.

Преходна зона, извън БЗ със селскостопански дейности и многообразни форми на използване на природните ресурси. Включва и селищата, където всички заинтересовани страни – работят за устойчивото развитие и използване на ресурсите в полза на местните хора. Преходната зона има съществено икономическо и социално значение за развитието на региона.

Национален парк „Рила“ – зелената перла на България

НП Рила и прилежащите общини напълно може да отговорят на предизвикателствата за включването им в Световната мрежа по Програмата МАВ на ЮНЕСКО!

Разбира се, това зависи от всички нас!

Според съвременната концепция за БР се изисква обявяването да става с пълната подкрепа от страна на местните институции и общности. Преди номиниране на дадена територия за БП общините, чиито землища се включват в границите му, трябва да дадат своето изрично съгласие с решение на Общинския съвет. Това се отнася и за „оттеглянето“ на стари БР от световната мрежа. При изключване на стари БР, същите запазват статута си на резерват съгл. българското законодателство.

При обявяване на нови БП трябва да има съгласие и на останалите заинтересовани институции – МЗХГ, ИАГ и Националния комитет по Програмата, в който участват представители на всички заинтересовани държавни, научни и образователни институции, НПО и общини.

Новоприетите БП използват специфичните лога (site specific logo), изготвени от Секретариата на Програмата.

Национален парк „Рила“ – зелената перла на България

Проект за създаване на Биосферен резерват Национален парк "Рила"

Кой има полза от БР?

БР позволява всички заинтересовани страни в сътрудничество помежду си да постигнат устойчив баланс между дейности за опазване на биоразнообразието, икономическото развитие и съхраняването на културното наследство.

Директни ползи за местното население са „съживяването” на местния бизнес чрез насърчаване развитието на устойчиви, природосъобразни, практики за земеделие и животновъдство, горско стопанство, екотуризм, рибарство и др. Постига се дългосрочно опазване на природното и културното наследство за бъдещите поколения.

Широката международна известност и имидж на Програмата МАВ привлича многобройни посетители и предизвиква голям интерес към предлагани местни продукти.

От инициативността и сътрудничеството на всички заинтересовани страни зависи до каква степен ще се възползват от популярността, за привличане на средства и реализиране на идеите!

Национален парк „Рила“ – зелената перла на България

БР са особено подходящи за провеждане на научни изследвания и мониторинг, св. с опазването и разумното ползване на природното и културното наследство и устойчивото развитие.

Натрупаната информация дава възможност за вземането на добре аргументирани управленски решения с предвидим ефект, както и за провеждането на природозащитно обучение с широко участие на местното население и демонстриране на добри практики.

Включването на всеки БР в Световна мрежа дава почти неограничени възможности за регионално и международно сътрудничество и обмяна на опит.

То е израз на признание от такава престижна международна организация като ЮНЕСКО, а това е повод за гордост и лично удовлетворение на всеки, който се чувства свързан с дадения БР!

Кой отговаря и кой плаща?

ЮНЕСКО не налага никаква промяна върху собствеността. Управлението трябва да бъде отворено, гъвкаво и адаптивно, за да може местната общност да реагира на външни политически, икономически и социални въздействия, които могат да окажат негативно влияние върху екологичната и културна стойност на територията.

Необходимо е да се създаде Управителен съвет или Комитет, който да планира и координира дейностите с участието на всички заинтересовани страни.

Нивото на финансиране зависи от дейностите и проектите, които се реализират на територията на БР.

Често допълнително финансиране дори не е необходимо – съществуващите бюджети могат да бъдат пренасочени, така че да посрещнат общите цели. Индустрията, туроператорите, различни фондации, изследователски институти и местната власт могат да помогнат. Подкрепата на правителството, дори ако е само морална или техническа, гарантира добрите връзки с националните политики и международните усилия за устойчиво развитие.

Голямата заблуда

Повечето хора смятат, че БР е строг резерват, където човешкото присъствие е напълно забранено. Всъщност не е така.

БР осигурява опазване на биоразнообразието и устойчивото развитие на територията. Това е гарант за сътрудничество между всички заинтересовани страни, насочено към един по-отговорен начин на живот. Сериозни ограничения има единствено в сърцевинната зона.

България и БР

През 1977 г. в България са обявени 17 БР (сега 4), което я е нареждало сред първите 10 страни по брой БР.

За съжаление оснаталите не отговарят на съвременната концепция за БР. Повечето от тях са ПР по ЗЗТ. Част от тях са разположени в НП или ПП, които играят ролята на буферна зона. Не притежават преходна зона, която е най-важната за връзката човек-биосфера.

В момента в Националния комитет на МАВ тече процедура за внасяне на нови номинации за съвместяване със съвременните изисквания на 5 БР или изключването им от Мрежата.

Актуални моменти на БР/БП в България

Новообявени биосферни парка

1. Централен Балкан, който преди това участваше с Боатин и Джендема
2. Червената стена (Западни Родопи)
3. Сребърна (Дунава)
4. Узунбоджак (Странджа)

Възможни номинации

1. Бистришко бранище (Витоша)
2. Мантарица (Западни Родопи)
3. Парангалица (Рила)
4. Чупрене (Стара планина)
5. Али ботуш (планината Славянка)

За оттегляне

1. Камчия (р. Камчия)
2. Купена (Стара планина)
3. Дупката (Западни Родопи)
4. Баюви Дупки – Джинджирица (Пирин)

Под въпрос?

1. Стенето (Стара планина)
2. Царичина (Стара планина)

Бъдеще за БР/БП в България

Дискусията за бъдещето на БР/БП в България вълнува различни организации и институции.

За да бъде участието ни в програмата МАВ още по-ефективно и полезно за нас самите, е необходимо да бъдат предприети конкретни стъпки, като преосмисляне и ревизия на съществуващата национална мрежа, включване в състава на Националния комитет по програмата на представители на широк кръг от заинтересованите страни (научни организации, министерства, настоящи и потенциални БР/БП, НПО и др.) и обединяване на усилията за реализирането на конкретни дейности и проекти за изпълнение на целите на Севилската стратегия и Мадридския план за действие.

Наш собствен интерес е да опазим природното и културното наследство на страната ни за бъдещите поколения.

**Благодарим ви
за вниманието !**